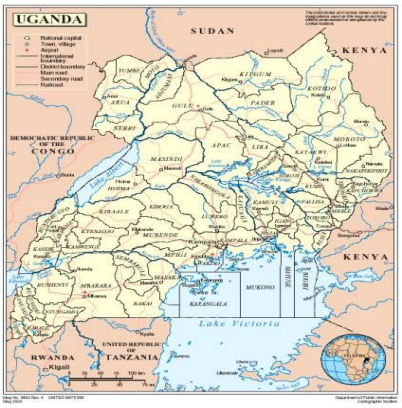

Matar no nome de Deus: O caso de Alice Auma, Lakwena

DescripciÃ³n

Os distritos de Kitgum e Gulu (Uganda) que anteriormente constituÃan o distrito Acholi, son os lugares onde maioritariamente reside a etnia homÃ³nima. Os Acholi proveÃ±en do Rumbek, no sur de SudÃ¡n e a sÃºa orixe xorde da uniÃ³n dos grupos Madi e Luo. Segundo recolle a lenda, Luo foi o primeiro home aÃnda que non naceu de pais humanos, senÃ³n que brotou da terra sendo os seus proxenitores Terra e *Jok* (deus). *Jok* Ã© o ser supremo, creador do mundo e presente en todas as cousas aÃnda que non Ã© totalmente accesible aos seres humanos. Por iso existen outros espÃritos, tamÃ©n denominados *jok*, que inflÃºen no mundo dos humanos cumprindo os desexos do ser supremo, *Jok*.

Estes espÃritos (*jok*) son Ã¡ vez forza creativa e destrutora polo que os xefes Acholi, chamados *rwodi*, invocÃ¡banos para demandar a sÃºa protecciÃ³n nunha infinidade de actividades, tanto de paz (prosperidade, boas colleitasâ?¦) como de guerra. Os *jogi* (plural de *jok*) tamÃ©n eran os gardiÃ¡ns da moral polo que se o pobo mantiÃ±a a rectitude de costumes era bendicido, e castigado en caso contrario. Os misioneiros cristiÃ¡ns empregaron esta cosmovisiÃ³n espiritual dos *jogi* como exemplo para explicar os principios da sÃºa relixiÃ³n. Desta maneira, ao deus cristiÃ¡n denominÃ³uselle *Rubanga* e de forma paralela, en base ao importante papel que a Igrexa catÃ³lica confire Ã¡ virxe MarÃa e aos santos foron xurdindo unha serie de individuos que asumÃa o rol de ser unha sorte de mÃ©diums espirituais.

Entre os refrÃ¡ns dos Acholi figura un que reza Â«As mulleres non teÃ±en xefesÂ», proverbio que sen dÃºbida tivo moi en conta unha muller chamada Alice Auma. Alice, nacida en 1956 en Opit, ao leste do distrito de Gulu no seo dunha modesta familia, foi testemuÃ±a, do mesmo xeito que os seus pais, Severino Lukoya e Ibarina Ayaa, da convulsa historia de Uganda, paÃs que obtivo a independencia da metrÃ³pole britÃ¡nica o 9 de outubro de 1962. Inicialmente estivo gobernada polo rei Mutesa II que foi derrocado en 1966 por Milton Obote, ao que o monarca nomeara primeiro ministro, o cal Ã¡ sÃºa vez foi deposto en 1971 por Idi Amin Dada dando comezo unha cruel ditadura.

Obote regresou ao poder tras unhas eleccIÃ³ns celebradas en 1979 e nel permaneceu ata xullo de 1985, cando foi deposto por Tito Lutwa Okello. Escaso foi o tempo que este Ãºltimo exerceu o poder xa que apenas seis meses despois do seu ascenso Ã¡ presidencia de Uganda, Yoweri Kaguta Museveni, Ã¡ fronte do ExÃ©rcito Nacional Resistencia (NRA en inglÃ©s) que lideraba entrou na capital, Kampala, apropiÃ¡ndose do control do destino do paÃs.

Alice Auma foi inicialmente instruÃda na fe anglicana aÃnda que posteriormente converteuse ao catolicismo. Durante a sÃºa infancia asistiu Ã¡ escola primaria Bungatira e posteriormente casou co seu primeiro marido quen a abandonou pola sÃºa posible esterilidade. Contraeu novas nupcias con Alex Okello e tres anos despois, a sÃºa segunda uniÃ³n rompeu pola mesma razÃ³n que a primeira polo que en 1979 Alice Auma regresou ao domicilio paterno. AlÃ dedicouse Ã¡ venda de fariÃ±a e peixe, aÃnda que algunha fonte afirma que exerceu a prostituciÃ³n.

O 2 de xaneiro de 1985, Alice Auma afirmou estar posuÃda por un espÃrito chamado *Lakwena* (mensaxeiro). En maio dese mesmo ano, desapareceu durante un perÃodo de dous meses nunha paraxe denominada Wang-Jok no Parque Nacional Murchison Falls. Nese lugar permanecerÃa durante corenta dÃas -nÃ³tese a importancia do guarismo nos textos bÃblicos â?? e, segundo narrou ela mesma, os animais, que a recibiron con xÃºbilo, mantiveron conversaciÃ³ns con ela sobre a responsabilidade das mortes derivadas do conflito que estaba a arrasar Uganda. Pola sÃºa banda as augas dixÃ©ronlle que os animais con dÃºas pernas (os seres humanos) estaban a matar aos seus irmÃ¡ns e lanzando os seus corpos aos leitos fluviais polo que o espÃrito *Lakwena* cominou a Alice Auma a loitar contra os pecadores. Antes de retornar camiÃ±o ao seu domicilio, o espÃrito levouna ao monte Kilak, lugar no que a montaÃ±a recibirÃa a sÃºa chegada cunha explosiÃ³n. Tras manter conversaciÃ³ns coa montaÃ±a, o espÃrito *Lakwena* facilitou a Alice, sempre segundo a sÃºa propia testemuÃ±a, auga e pedras coas que curarÃa aos enfermos.

Alice Auma, que empezou a ser coÃ±ecida como Alice *Lakwena*, afirmaba dirixirse, aos seus seguidores en particular e ao conxunto de Uganda en xeral, en nome de *Tipu Maleng*, o EspÃrito Santo. Para Alice, a chegada ao poder do NRA era a materializaciÃ³n dun problema espiritual orixinada na conduta pecaminosa dos Acholi. Por iso, impuxo aos seus acÃ³litos unha serie de requisitos que eran unha mestura da fe catÃ³lica con crenzas tradicionais e, para seguir sendo puros, cominoulles a cumprir os 17 mandamentos que *Lakwena* lle transmitira. Alice *Lakwena* pasou a erixirse lÃder dunha organizaciÃ³n denominada Movemento do EspÃrito Santo (HSM en inglÃ©s).

Mural en honor de Alice Lakwena

En 1986 fundouse o ExÃ©rcito DemocrÃ¡tico Popular de Uganda (UPDA en inglÃ©s) integrado por membros da etnia Acholi, o cal Ã¡ sÃºa vez se orixinou no ExÃ©rcito de LiberaciÃ³n Nacional de Uganda (UNLA, nas sÃºas siglas en inglÃ©s) organizaciÃ³n armada que atopou refuxio e reorganizaciÃ³n no sur de SudÃ¡n tras o acceso ao poder de Yoweri Museveni.

Nese mesmo ano, Alice afirmou que o espÃrito *Lakwena* ordenÃ¡ralle deixar de realizar curaciÃ³ns para emprender unha guerra contra o mal polo que formou a rama militar do HSM: As Forzas MÃ³biles do EspÃrito Santo (HSMF en inglÃ©s). Seguindo as indicaciÃ³ns do seu lÃder, os militantes do HSMF non debÃan dirixir os seus disparos directamente contra o inimigo senÃ³n que unicamente tiÃ±an que tirar cara Ã¡ localizaciÃ³n dos seus adversarios e esperar que fosen os espÃritos quen dirixise as balas cara aos obxectivos. TamÃ©n Ãan Â«equipadosÂ» con pedras brancas, as cales, segundo Alice *Lakwena*, explotarÃan ao ser lanzadas contra os seus rivais. Ademais, levaban uns cofres nos que Alice debullou cruces con aceite de karitÃ© o que lles garantirÃa, se eran puros de corazÃ³n, inmunidade contra as balas. Igualmente crÃan que variados animais como abellas e serpes auxiliarÃanlles na batalla e que mesmo forzas sobrenaturais enviarÃan na sÃºa axuda a rÃos e regatos.

Estas acciÃ³ns estaban orientadas ao obxectivo ÃºltimO do HSMF que era Â«a purificaciÃ³n da sociedade a travÃ©s da erradicaciÃ³n do pecadoÂ». Antes de finalizar 1986, militantes da UPDA unÃronse ao HSMF, que levou a cabo varios ataques contra unidades da NRA despregadas o distrito Acholi. Nestas acciÃ³ns, os membros do HSMF estaban

convencidos de que sufrir unha derrota non se debÃa Ã¡ maior capacidade militar do inimigo senÃ³n Ã¡ debilidade das sÃºas propias crenzas. AsÃ, o HSMF prometeu acabar cos actos de bruxerÃa no paÃs e erradicar a presenza do Â«diaÃ±oÂ», a quen atribuÃa a violencia sufrida polos acholi a mans de Idi Amin, Milton Obote e da NRA de Yoweri Museveni. Desta maneira foron integrÃ¡ndose nas sÃºas filas combatentes doutras organizaciÃ³ns, campesiÃ±os, un ex ministro asÃ como un importante nÃºmero de mulleres. Para manter a orde xerÃ¡rquica do HSMF, en cuxa cÃºspide se situaba a indiscutible autoridade de Alice *Lakwena*, establecÃ©ronse varios chanzos de mando e numerosas regulaciÃ³ns que habÃa que respectar como as Â«PrecauciÃ³ns de Seguridade do EspÃrito SantoÂ» ou as Â«TÃ¡cticas do EspÃrito SantoÂ».

Estas Ãºltimas eran instruciÃ³ns de combate resultado da combinaciÃ³n de tÃ¡ctica militar convencional con prÃ¡cticas mÃ¡xicas. No atinente Ã¡s precauciÃ³ns de seguridade, estas constituÃan unha mestura de regras de enfrontamento, algunhas delas anteriormente citadas, como dirixir as balas contra a localizaciÃ³n do inimigo ou a dotaciÃ³n de Â«pedras explosivasÂ» ou ir ao combate cantando himnos cristiÃ¡ns con outras tan variadas como non estreitar a man de ninguÃ©n que non fose integrante do Movemento do EspÃrito Santo (HSM) ou, o que Ã© aÃnda mÃ¡is variado se cabe, non ter menos de dous testÃculos, nin mÃ¡is tampouco.

O 18 de xaneiro de 1987 en Corner Kilak os integrantes das Forzas MÃ³biles do EspÃrito Santo (HSMF) foron obxecto dunha acciÃ³n militar por parte de soldados do ExÃ©rcito Nacional de Resistencia (NRA) liderados polo xeneral Julius Oketta, quen posteriormente sinalou que moitos dos combatentes Ãan espidos e Â«equipadosÂ» unicamente con pedras. Tres dÃas antes, os seguidores de Alice *Lakwena* fixÃ©ronse co control de Corner Kilak, control que se viu truncado pola acciÃ³n gobernamental que desembocou en cruentos combates que causaron a morte a 200 militares e ao redor de 1.600 integrantes do HSMF.

A pesar das importantes perdas humanas, o HSMF dirixiuse cara Ã¡ capital do paÃs coa intenciÃ³n de tomar Kampala. No seu camiÃ±o, a uns oito quilÃ³metros da cidade de Lira, na aldea de Oponi tivo lugar unha batalla que deixou numerosos mortos. Esta escena repetiuse dÃas despois nas inmediaciÃ³ns da catedral catÃ³lica de Lira. Alice *Lakwena* mobilizou a unha forza de ao redor de 15.000 efectivos que se lanzaban contra o inimigo entoando a sÃºa canciÃ³n de guerra Â«*Wan wayee nin Yesu oto, Yesu ocer, Yesu bino dwogo*Â». (Cremos na morte de XesÃºs, a resurrecciÃ³n de XesÃºs e o regreso final de XesÃºs)Â». Tras unha serie de vitorias o HSMF seguiu avanzando cara Ã¡ capital ata que en Mamamaga en Jinja a un 80 km ao leste de Kampala, a maior parte dos seguidores de Alice *Lakwena* foron masacrados pola artillerÃa pesada das forzas gobernamentais. Era o mes de xaneiro de 1987. Tras esa derrota, Alice fuxiu cara ao leste e refuxiouse en Quenia en novembro dese mesmo ano. O Â«Espiritu SantoÂ» abandonÃ¡raa, polos que permaneceu no campo de refuxiados de Ifo preto de Dadaab no norte de Quenia ata a sÃºa morte en 2007, posiblemente debido Ã¡ SIDA.

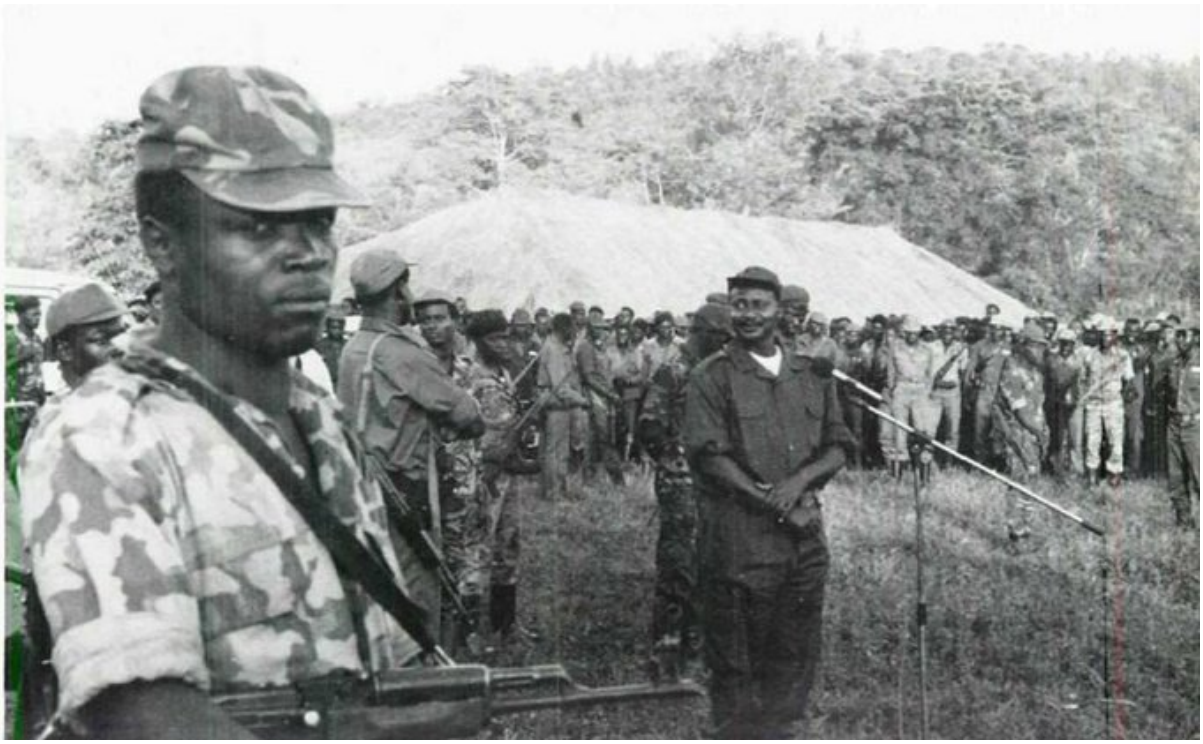

Imaxe do presidente Youweri Museveni falando en Magamaga en novembro de 1987 pouco despuis de la derrota dos seguidores de Alice Lauma. Fonte

Wherter, o protagonista da novela Â«Os sufrimentos do mozo WherterÂ» de Johann Wolfgang von Goethe dicÃa nunha das sÃºas epÃstolas Â«Certamente amigo meu, a diario noto que parvada Ã© medir aos demais por un mesmoÂ». Esta afirmaciÃ³n ben poderÃa aplicarse Ã¡ contemplaciÃ³n do caso de Alice Auma e os seus seguidores desde unha visiÃ³n eurocentrista para a que cuestiÃ³ns como a maxia ou a intervenciÃ³n dos espÃritos Ã© algo cando non totalmente disparatado si moi surrealista. Non convÃ©n esquecer que feitos de similares caracterÃsticas, nese mundo en si mesmo que Ã© o continente africano, non son, lamentablemente polas sÃºas mortÃferas implicaciÃ³ns, feitos illados.

Imaxe de Alice Lakwena nun campo de refuxiados de Kenia. Fonte https://www.newvision.co.ug/news/1508205/cults-lakwena-amassed-fighters

Sirva como exemplo disto Ãºltimo o caso de Joshua Milton Blahyi Â«Xeral Butt NakedÂ» (Xeral Cu Espido) lÃder dos Â«Naked Base CommandosÂ», moitos dos cales eran nenos. Durante a primeira guerra civil que arrasou Liberia (1989-1997) dirixÃanse aos combates ataviados, a semellanza do seu lÃder, unicamente con zapatos e con amuletos mÃ¡xicos co convencemento, imbuÃdo tamÃ©n polo seu lÃder de que dese xeito eran inmunes Ã¡s balas. Antes da sÃºa conversiÃ³n ao cristianismo Blahyi afirmou realizar, do mesmo xeito que os seus acÃ³litos, sacrificios humanos e practicado o canibalismo para obter poderes mÃ¡xicos. As sÃºas vÃtimas cÃ³ntanse en miles senÃ³n en decenas de miles de persoas.

O protagonista de Goethe acabou dando nome a un fenÃ³meno coÃ±ecido en psicoloxÃa como o Â«efecto WertherÂ», que pode definirse como acciÃ³n por imitaciÃ³n. AÃnda que se refire ao Ã¡mbito do suicido tamÃ©n terÃa a sÃºa versiÃ³n no Ã¡mbito do terrorismo tendo en conta que cando alguÃ©n demostra que unhas teses, por abxectas que sexan, poden materializarse con Ã©xito, outros non dubidan en reproducilas para adecualas aos seus fins.

Esta cuestiÃ³n seguramente foi tida moi en conta por Joseph Kony. Joseph era *Won* (Â«filloÂ») que xunto con Severino Likoya que, ademais de proxenitor de Alice era *Wod* (Â«paiÂ») e a propia Alice, *Tipu Maleng*, (Â«espÃrito santoÂ») conformaban unha moi *sui generis* versiÃ³n da SantÃsima Trindade.

Kony seguiu empregando as tÃ¡cticas de Alice para captar adeptos e converteuse en lÃder do o seu propio grupo: o ExÃ©rcito de Resistencia do SeÃ±or (LRA nas sÃºas siglas en inglÃ©s) responsable, entre outras atrocidades, de mÃ¡is de

100.000 mortos e medio millÃ³n de desprazados e do secuestro de 66.000 menores de idade para convertelos en nenos-soldado.

Blaise Pascal afirmaba: Â«Nunca fan o mal os homes tan completa e tan alegremente como cando o fan por convicciÃ³n relixiosaÂ» tendo en conta que o/os individuo/s que se conducen dese xeito estÃ¡n cheos do convencemento de obrar en virtude dun mandato divino o que fai que non se cuestionen as sÃºas acciÃ³ns independentemente das atrocidades que poidan chegar a perpetrar.

Para chegar ese *statu quo*, neste caso concreto, ou en casos similares que lamentablemente se produciron practicamente por todo o orbe en distintas coordenadas temporais, Ã© necesario a participaciÃ³n de hÃ¡biles manipuladores de algo tan inherente Ã¡ condiciÃ³n humana como Ã© o sentimento relixioso.

Sobre este particular, o Coronel (r) de ExÃ©rcito de Terra D. Pedro BaÃ±os Bajo no seu libro Â«AsÃ se domina o MundoÂ» obra de referencia publicada en 2017 e de vixente actualidade, precisamente nun apartado adicado Ã¡ manipulaciÃ³n do fervor relixioso sinala: Â«A especie humana posÃºe de maneira innata un compoÃ±ente cun elevado nivel de carga metafÃsica que foi obxecto de manipulaciÃ³ns perversas en innumerables ocasiÃ³ns co paso dos sÃ©culosÂ». Pouco mÃ¡is se pode engadir.

BIBLIOGRAFÃ•A:

BEHREND, Heike: Â«Alice Lakwena & the Holy Spirits: War in Northern Uganda 1986-97Â» (Eastern African Studies), 31 de marzo de 2001.

APARTADOSTEMATICOXEOGRAFICOS

Ã•frica

ETIQUETAS

uganda galicia alice auma religiÃ³n y polÃtica

IDIOMA

Galego

INVESTIGACION

Relaciones Internacionales

Fecha de creaciÃ³n
19 de abril de 2023
Campos meta
Autoria : 104619